

Zuzanna Mazur

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie

Natalia Organista

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie

Zbigniew Dziubiński

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie

KONSTRUOWANIE KOBIECOŚCI I MĘSKOŚCI W SPORCIE NA PRZYKŁADZIE JĘZYKA SPORTOWYCH PRZEKAZÓW PRASOWYCH W „GAZECIE WYBORCZEJ”¹

Artykuł stanowi próbę zbadania języka medialnych przekazów sportowych w „Gazecie Wyborczej” pod kątem militaryzacji języka sportu i wynikających z tego konsekwencji dla sposobu portretowania sportu kobiet i mężczyzn. Celami badania było: sprawdzenie, ile miejsca zajmują przekazy prasowe dotyczące sportu kobiet i mężczyzn oraz poznanie, czy metafory wojenne oraz metafory ciała jako broni, maszyny lub narzędzia występują w sportowych przekazach prasowych w „Gazecie Wyborczej” w latach 2010–2013. Badanie wykazało znaczne niedoreprezentowanie przekazów na temat sportu kobiet oraz występowanie istotnie częściej metafor wojennych w artykułach dotyczących sportu mężczyzn. Sposób nazywania sportowców oraz występowanie metafor ciała jako maszyny czy broni również wskazuje na powszechne używanie terminologii odsyłającej do militaryzmu i działań zbrojnych. Sposób i częstotaż używania metafor wojennych w opisie sportu mężczyzn uwiarydowia podtrzymywanie tradycyjnego dyskursu męskości opartego na sile fizycznej, wytrzymałości i agresywności.

Główne pojęcia: przekazy prasowe; sport w mediach; metafory wojenne; kobiecość; męskość.

Wstęp

W ostatnich latach wiele badań poświęcono analizom języka sportowych przekazów medialnych. W krajach anglojęzycznych zwraca się uwagę na

Zuzanna Mazur, Zakład Teorii i Metodyki Wychowania Fizycznego, AWF w Warszawie, e-mail: zuzanna.mazur@op.pl; Natalia Organista, Zakład Filozofii i Socjologii, AWF w Warszawie, e-mail: natalia.organista@gmail.com; Zbigniew Dziubiński, Zakład Filozofii i Socjologii, AWF w Warszawie, e-mail: zdziubinski@wp.pl

¹ Badania zrealizowano w ramach badań statutowych AWF Warszawa: projekt badawczy DM-35: Nierówności płciowe w przekazach sportowych na przykładzie „Gazety Wyborczej” w latach 2010–2013.

występujące w sportowych przekazach prasowych metafory wojenne oraz wykorzystywanie języka sportu przy opisie działań zbrojnych. Podkreśla się, iż sporty uważane za „męskie”, najczęściej kolizyjne i kontaktowe², stanowią podporę dla działań militarnych, szczególnie pojętej *popkultury patriotyzmu* oraz zestawiają męskość z ideami nacjonalistycznymi czy określoną wizją moralności (Stempel 2006). Podobnie w Polsce badano język sportu (Nowowiejski 2014; Polok 2012), najczęściej jednak w odniesieniu do transmisji telewizyjnych (Loewe 2014; Grochola 2016, 2012). Analizowano również wykorzystanie metafor militarnych w przekazach sportowych (Nowowiejski 2007: 359–360; Pelczar 1999; Koper 2003: 54–55; Ożdżyński 1970: 134–138). Zagadnienie związane z ewentualnym wpływem sposobu opisu aktywności sportowców na odbiorcę przekazu i kształtowaniem jego opinii o sporcie kobiet i mężczyzn, czy odtwarzaniem za pomocą metaforyki wojennej określonego typu męskości, nie było jednak eksponowane. Chociaż przytoczone analizy zawierały cytaty jedynie wobec sportu mężczyzn i dyscyplin drużynowych, to jednak nie powiązано tego zagadnienia z kwestią odtwarzania określonego typu męskości poprzez sport. Celem niniejszego artykułu jest zatem sprawdzenie, czy metafory wojenne częściej występują w opisach rywalizacji w sporcie mężczyzn, co wiązałoby się z zasadniczo odmiennym sposobem opisu sportu kobiet i mężczyzn.

Analizy polskich sportowych przekazów medialnych

Dotychczas prowadzono niewiele analiz ilościowych i jakościowych polskiego sportowego dyskursu medialnego w odniesieniu do kategorii płci. Przeprowadzone badania potwierdzają wyniki badań z literatury anglosaskiej stwierdzającej, iż kobiety otrzymują niewiele miejsca w mediach oraz opisuje się je w sposób odmienny niż sportowców (Cooky i in. 2015, 2013; Godoy-Pressland 2014; Angelini i in. 2012; Crolley i Teso 2007; Fink 2015). Honorata Jakubowska w ramach projektu *International Sport Press Survey* w okresie trzech miesięcy wykazała, iż jedynie 9% artykułów dotyczyło sportowczyń (Jakubowska 2015a). Z przedstawionych analiz wynikało, iż 60% artykułów

² W literaturze anglosaskiej dotyczącej sportu, szczególnie w paradygmacie bio-medycznym, sporty kolizyjne są wyodrębnione ze sportów kontaktowych. Za sporty kolizyjne uważa się futbol amerykański, boks, hokej na lodzie, lacrosse i rodeo. Charakteryzuje je większe ryzyko kontuzji oraz to, że zawodnicy z premedytacją wpadają na siebie lub zderzają się z nieożywionymi obiektami z wielką siłą (Rice 2008). Sportami kontaktowymi są piłka nożna czy koszykówka. Podział uzupełniają sporty „*limited-contact sports*”, kiedy to kontakt z przeciwnikiem jest przypadkowy i sporadyczny (squash, narciarstwo) oraz sporty niekontaktowe (golf, tenis) (Rice 2008).

o sporcie mężczyzn dotyczyło sportów drużynowych (57% wszystkich artykułów dotyczyło piłki nożnej), a prawie 73% artykułów o sporcie kobiet – dyscyplin indywidualnych. Badania telewizyjnych wiadomości sportowych z 2008 roku pokazały, iż 93% całkowitego czasu antenowego poświęcono sportowi mężczyzn (Kluczyńska 2011: 390). Co więcej, badanie wiadomości sportowych z jednego tygodnia w marcu 2012 roku przeprowadzone przez Justynę Kramarczyk i współautorki wskazało, iż jedynie 7 komunikatów z 34 dotyczyło sportu kobiet (Kramarczyk i in. 2013). Wyniki analizy treści przekazów prasowych o sporcie z „Gazety Wyborczej” wykazały, iż informuje się przede wszystkim o zawodniczkach reprezentujących dyscypliny indywidualne (Organista i Mazur 2014). Prawie trzy czwarte informacji dotyczyły Agnieszki Radwańskiej i Justyny Kowalczyk. Jest to zgodne z opisaną w literaturze tendencją, że artykuły o sporcie kobiet pojawiają się jedynie w przypadku niezwykle wartościowych sportowych rezultatów zawodniczek. O sporcie mężczyzn mówi się i pisze zawsze, natomiast o sporcie kobiet jedynie w przypadku najważniejszych imprez sportowych i niepodlegających wątpliwościom sukcesów (Gee i Lieberman 2011). Analiza jakościowa artykułów prasowych podczas Mistrzostw Świata w piłce nożnej w 2010 i 2014 roku unaocniła, iż sportowcy przedstawiani są zgodnie z konceptem męskości hegemonicznej opisanym przez Reawyn Connell. Zawodnicy byli charakteryzowani jako: twardzi, wytrwali oraz odporni na ból mężczyźni (Dziubiński, Organista i Mazur 2015). Do opisów ich rywalizacji często wykorzystywano metafory wojenne. Z kolei samych sportowców określano jako istoty nadzwyczajne i przekraczające ziemski porządek. Z analiz dotyczących medialnych przedstawień sportowczyń w mediach wynika, iż są one portretowane w odmiennych ramach. W badaniach z Europy Zachodniej i USA zwracano uwagę na opisy wyglądu fizycznego zawodniczek, odnoszenie się do innych ról życiowych sportowczyń (matki, żony, dziewczyny), infantylizowanie ich (nazywanie ich tylko za pomocą imienia czy przezwiska, przedstawianie relacji z rodzicami, co może świadczyć o ich niesamodzielności i zależności od innych osób) czy porównywanie do męskich wzorców (Daddario 1994). Honorata Jakubowska, badając polskie przekazy medialne wykazała jednak, iż w przypadku sportowczyń ich cielesność może zejść na dalszy plan, kiedy tylko sukcesy są rozpatrywane z punktu widzenia sukcesów narodu (Jakubowska 2015b). Podobnie analiza dyskursu medialnego wobec Joanny Jędrzejczyk unaocniła tendencję do „odpłciowienia” zawodniczki, docenienia jej fizycznego i mentalnego potencjału oraz podkreślania niewątpliwych sukcesów (Jakubowska i in. 2017).

Interdyskursywność kategorii sportu i wojny

W analizach dyskursu medialnego prowadzonego w ramach krytycznej analizy dyskursu wykorzystuje się pojęcie interdyskursywności. Podkreśla ono przenikanie się dyskursów w celu lepszego zrozumienia analizowanego zagadnienia (Wodak 2008: 192). W niniejszym artykule pojęcie to zostało zastosowane, aby pokazać, iż dyskursy sportu i wojny „nakładają” się na siebie. Sport zatem można lepiej zrozumieć poprzez rekontekstualizację (Fairclough 2003: 33) dyskursu militarneho. Analiza wykorzystująca pojęcie interdyskursywności dotyczy zarówno tekstów, gatunków, jak i tematów dyskursu. Obejmuje nie tylko obszar językowy, ale również, co bardzo istotne, „pozajęzykowe społeczne ramy poszczególnych kontekstów sytuacyjnych” (Wodak 2008: 193; Fairclough 2003: 37), ponieważ w ramach krytycznej analizy dyskursu rozpoznaje się język jako element wpływający na kształt rzeczywistości społecznej (Fairclough 2003: 24). Zatem przeprowadzona analiza dotyczyć musi bezpośrednich tekstów (czyli sportowych przekazów medialnych), ale także instytucji sportu i wojny jako zakotwiczonych w patriarchalnych normach i wartościach. Niewątpliwie istotny jest też kontekst społeczny związany ze zmianami wokół kategorii męskości i kobiecości w społeczeństwach globalnej Północy. Sport i wojsko pozostają instytucjami odzwierciedlającymi tradycyjnie rozumiane relacje między płciami. Jak zauważa Norman Fairclough, interdyskursywność pozwala na przeprowadzenie szczegółowej analizy trudnej do osiągnięcia innymi środkami (Fairclough 2003: 35).

Badacze społeczni od dawna podkreślali związki pomiędzy sportem a wojną. Greg Malszecki zwraca uwagę, iż sport zastępuje doświadczenie wojny w społeczeństwach patriarchalnych, dlatego też język sportu odtwarza męski prymat i przewagę w społeczeństwie (Sabo i Jansen 1998). Analizując pojęcia zwycięstwa, odwagi, cnoty czy porażki, ukazuje się również podobieństwo sportu do wojny (Fisher 2002). W ostatnich latach w krajach anglosaskich powstało wiele prac opisujących łączenie sportu z rozrywką i militarystką. Michael Real twierdzi, że futbol amerykański tworzy strukturalną homologię z wojną („agresywna, uregulowana jasnymi zasadami gra zespołowa mężczyzn, którzy używają przemocy i technologii w celu zdobycia kontroli i ekonomicznej przewagi w ramach nacjonalistycznej rozrywki” [tłum. własne]) (Real 1975 za Segrave 2000). Często przywołuje się terminy utworzone przez Roberta Lipsyte’a: *war-speak* i *sports-speak*, opisujące, w jaki sposób porównywanie wojny i sportu wpływa na relacje z wojny i opisy wydarzeń sportowych (Jenkins 2013)³.

³ Oprócz porównań sportu do wojny, odnosi się go często do religii. Michael Butterworth przywołuje słowa Bellah, iż sport jest religią obywatelską (*civil religion*) (Butterworth 2005, 2008), jednoczącą Amerykanów wokół bohaterów i „świętych” wartości, rytuałów oraz idei.

Podjęcie zagadnienia dyskursu wojennego w opisie sportu nie dotyczy jedynie krajów anglosaskich. W Polsce zagadnienie to było analizowane w pracy Andrzeja Gwoździa (2003), gdzie przybliżone zostały polskiemu odbiorcy główne zagadnienia dotyczące relacji między mediami a sportem, również w aspekcie płciowym. Praca pokazuje, jakie zmiany zaszły w obrębie konstruowania męskości poprzez sport po upowszechnieniu się sportowego przekazu telewizyjnego (Morse 2003; Rose i Friedman 2003) oraz podejmuje temat bohaterstwa sportowców (Schneider 2003) i przemocy w medialnym przekazie sportu (Bryan 2003). Zagadnienie związków między sportem, męskością a przemocą badał także Jacek Sieradzan (2004: 113–127). Zauważył, że na sport można patrzeć jak na pewnego rodzaju świętość. Sport rozpatruje jako formę współczesnego rytuału, nadającego codzienności określone wartości i ustalającego porządek społeczny. Zwraca uwagę, iż sportowcy rozpoznawani są wręcz jako bogowie transcendujący ziemski porządek. Sieradzan przedstawia piłkę nożną jako dyscyplinę, gdzie „myślenie magiczno-symboliczne” jest najbardziej widoczne. Częścią *sacrum* pozostaje przemoc ściśle powiązana ze sportem. Mecze między reprezentacjami narodowymi traktuje się jak wojnę, a przegraną odbiera jako zdradę narodu. Zagadnieniem, które zainteresowało badaczy w ostatnich latach, było również społeczne zjawisko kibicowania, upolitycznienie ruchów kibicowskich (Sahaj 2015, 2009) czy akty wandalizmu, rasizmu i ksenofobii, których pseudokibice się dopuszczali. Nie ma w tej pracy miejsca na dogłębne zbadanie zagadnienia przemocy wśród kibiców sportowych, natomiast doczekało się ono licznych opracowań w literaturze przedmiotu (Kossakowski 2017, 2015; Pikora 2013; Chlebowicz 2009; Dudała 2004). Podobnie zagadnienie medialnej paniki moralnej wokół stadionowej agresji zostało zanalizowane (Antonowicz i Grodecki 2016; Jasny 2015; Chwedoruk 2015).

Rekontekstualizacja dyskursu wojennego do dyskursu sportu jest możliwa poprzez utożsamianie tych dyskursów z męskością⁴. Między militarystką

Staje się podstawą tworzenia społeczności. Anderson przywołuje z kolei zdanie Sklaira, iż sport jest „męską i świecką formą religii” (Anderson 2009).

⁴ Analizy Butterwortha i Moskala dotyczące USA wskazały procesy mające łączyć wojnę z rozrywką w pierwszej dekadzie XXI wieku. Miało to zwiększyć poparcie dla wojny w Iraku i Afganistanie (Butterworth i Moskal, 2009). Kontrowersyjne wydaje się również wykorzystanie instytucji sportowych do celów patriotycznych. Zapożyczanie rytuałów wojskowych w sporcie, produkowanie odzieży sportowej na wzór wojskowej czy rekrutacja żołnierzy poprzez kluby sportowe prowadzi z jednej strony do utowarowienia wojny i sportu, z drugiej zaś do pogłębiającego się mieszania tych dwóch dziedzin życia. Dlatego, z jednej strony pisze się o taniej chwale (*cheap grace*) i popcornowym patriotyzmie (*popcorn patriotism*), a z drugiej strony o wykorzystywaniu sportu do tworzenia jedności i przykrywania wątpliwości dotyczących „wojny z terroryzmem” za pomocą rozrywki sportowej (Fischer 2014; Jenkins 2013). Ponadto, zwraca się uwagę, iż wydarzeń sportowych używa się jako procesu „gojenia ran” poprzez odwołanie do wspólnoty za każdym razem, gdy maleje społeczne poparcie działań militarnych

i sportem jest strukturalne połączenie ze względu na zakotwiczenie w tych samych wartościach (oddanie, odwaga, poświęcenie, nieustępliwość) czy sposobie postępowania (rywalizacji za wszelką cenę, reprezentowania kraju). Pomimo coraz bardziej śmiałego wchodzenia kobiet do świata sportu pozostaje on wciąż uważany głównie za męskie przedsięwzięcie (Connell 2011: 21; Messner i Dworkin 2002: 17–29). Podobnie przedstawia się kwestia z wojskiem. Zatem w tych dwóch dziedzinach siła fizyczna, wytrzymałość, skłonność do poświęceń, nastawienie na rywalizację i podległość wobec autorytetów ma zasadnicze znaczenie (Stempel 2006).

Don Sabo i Curry Jansen wymieniają trzy główne analogie między tymi instytucjami. Po pierwsze, organizacja sportu oraz wojny opiera się na segregacji płciowej. Obie instytucje postrzegane są jako te, które kształtują męski charakter. Po drugie, podniesienie żołnierzy i sportowców do rangi bohaterów, odnosi się do uważania za lepsze tego, co męskie. Ostatecznie, język stosowany do opisu działań obu tych instytucji jest podobny (Sabo i Jansen 1998). W związku z tym pozostają najbardziej seksistowskimi i androcentrycznymi instytucjami. Jest to kolejny argument za potwierdzeniem podobieństw między wojną oraz sportem i wykorzystaniem tych podobieństw w określonych działaniach retorycznych. Po trzecie, powiązanie nacjonalizmu i męskości widoczne jest w podtrzymywaniu męskości patriotycznej i eksponowaniu macierzyństwa jako podstawy dla kategorii kobiecości czy w tworzeniu odrębnych przestrzeni dla kobiet i mężczyzn w polityce narodowej. Te elementy, w powiązaniu z wyższym waloryzowaniem męskich potrzeb w polityce narodowej oraz konstruowaniu wroga jako „zniewieściałego” czy „niemęskiego”, jak i własnych sił zbrojnych jako „supermęskich”, tworzą podstawy ideologii narodowej, która jest jednoznacznym przykładem łączenia męskości i militarystyki (Nagel 1998).

Liczne badania pokazują, że sporty zespołowe, kolizyjne i kontaktowe, odwołujące się do kategorii męskości hegemonicznej, pozostają najczęściej opisywanymi w sportowych przekazach medialnych. Jakubowska wykazała, iż w badanej polskiej prasie w 2011 roku 60,1% informacji o sporcie mężczyzn dotyczyło sportów zespołowych, a 72,6% przekazów o sporcie kobiet sportów indywidualnych (Jakubowska 2015a). Cheryl Cooky (2015) wykazali, iż w USA na tak zwaną „wielką trójkę sportów” (futbol amerykański, baseball i koszykówka) przypadło 74,5% czasu antenowego. Dominacja tych przekazów sportowych cementuje przekonanie, iż sport buduje właściwy charakter mężczyzn, moralną siłę oraz przygotowuje do bycia liderem. Zauważa się, iż zmieniające się w kulturze Zachodu wzorce kobiecości i męskości oraz retoryka „kryzysu męskości” powoduje zarówno wzrost zainteresowania sportami postrzeganymi

USA (Butterworth 2005). Ostatecznie, porównywanie wojny do sportu prowadzi do odwrócenia uwagi od realności przemocy, śmierci czy cierpienia na wojnie.

jako „męskie” (futbol amerykański, hokej na lodzie, koszykówka, baseball, rugby w USA oraz piłka nożna, ręczna, sporty walki w Europie), jak i wzrost elementów militarystyki w sporcie (Stempel 2006). Paradygmat feministyczny w badaniu sportu unaoczniał, iż reprodukcja tradycyjnie pojmowanej męskości i kobiecości jest jednym z istotnych celów sportu (Messner i Dworkin 2002: 17). Sport uważany jest za istotny obszar socjalizacyjny dla chłopców (Connell 2011: 21; Messner i Dworkin 2002: 17–29). Rdzeń socjalizowania do męskości hegemonicznej stanowią sporty zespołowe (Whitson 1989; Kidd 1989; Crosset 1989; Kimmel 1989). W sporcie drużynowym wyróżnić można dwa zasadnicze sposoby kultywowania męskiej dominacji: poprzez połączenie męskości z wysoko cenionymi wartościami oraz łatwo zauważalnymi umiejętnościami, a także poprzez łączenie męskości z pozytywnie ocenianym użyciem agresji, siły i przemocą (Jansen i Sabo 1994).

Metaforyczność języka sportu. Metafory wojenne

Od czasów zwrotu lingwistycznego w humanistyce podkreśla się, iż kwestia języka odgrywa pierwszoplanową rolę w organizowaniu świata społecznego. Jednym z najbardziej wyróżniających się narzędzi do konstruowania i poznawania rzeczywistości społecznej pozostaje metafora (Rasiński 2009). W niniejszej pracy będziemy odwoływać się do pojęcia metafory zgodnie z rozumieniem George’a Lakoffa i Marka Johnsona. Mimo że teoria Lakoffa i Johnsona nie jest wolna od problematycznych założeń (Pawelec 2005), to jest często wykorzystywana i stanowi jedną z najważniejszych teorii językoznawstwa kognitywnego. Twierdzą oni, iż metafora nie jest jedynie elementem stylistycznym języka. Wpływa ona bowiem na sposób postrzegania myślenia, pamięci, nauki czy działania, ponieważ stanowi własność języka. Ponadto, dzięki opisaniu metafor pojęciowych Lakoff i Johnson pokazali, jak dochodzi do kategoryzacji oraz systematyzacji informacji o świecie:

Metafora nie jest jedynie sprawą języka, czyli jedynie sprawą słów. [...] Procesy myślenia są w głównej mierze metaforyczne. Właśnie to mamy na myśli, gdy mówimy, że system pojęć podlega kształtowaniu i określa się w sposób metaforyczny. Istnienie metafor jako wyrażen językowych jest możliwe właśnie dlatego, że metafory tkwią w systemie pojęć człowieka (Lakoff i Johnson 2010: 32).

Lakoff i Johnson uważają, iż metafory są na tyle powszechne, że ich nie dostrzegamy. Powstają one z powiązania domeny docelowej z domeną źródłową. Domena docelowa staje się zrozumiała i dostępna poznawczo (poprzez odwołanie się do innego doświadczenia) jako domena źródłowa (Górska 2008). Jak pisze Olaf Jäkel: właściwa projekcja metaforyczna zachodzi na płaszczyźnie

pojęciowej i znajduje swój wyraz na „powierzchni języka” (Jäkel 2003: 22). Metafory tworzą także związki strukturalne nazywane *wyidealizowanymi modelami kognitywnymi* (ICM). Elementy utworzone za pomocą metafor pojęciowych stają się wtedy zrozumiałe jedynie w odniesieniu do całości. Przywołując jeszcze raz Jäkela można podsumować, iż ICM są idealizacją występującą „w ukształtowanym kulturowo świecie naszych wyobrażeń” (Jäkel 2003: 25). Metafory pojęciowe nie są zatem arbitralne, a wynikają z cielesnego, kulturowego i społecznego wymiaru świata wokół nas (Ibarretxe-Antuñao 2013; Górską 2008). Znaczenie kultury w rozwijaniu teorii metafory kognitywnej jest istotne dla rozumienia interdyscyplinarnej kategorii wojny i sportu. To, że w opisach rywalizacji sportowej często mamy do czynienia z odniesieniami do terminologii wojennej, nie jest przypadkiem. Jak będziemy chcieli wykazać w dalszej części pracy, istotne jest również to, że głównie sport mężczyzn konceptualizuje się poprzez odniesienia do działań zbrojnych.

Język używany do portretowania sportowców i wydarzeń sportowych jest częścią zjawiska militaryzacji sportu⁵. Sporty postrzegane jako męskie są również tymi, w których najczęściej używa się metafor wojennych. Jansen i Sabo spopularyzowali termin *warspeak* na określenie najczęstszego sposobu opisu przekazów sportowych, w szczególności tych odnoszących się do gier zespołowych (pozostających domeną mężczyzn). Użycie metafor wojennych w sporcie pozwala na udratyzowanie wydarzeń, nadanie im specjalnej rangi oraz ważności. Angażuje emocjonalnie odbiorców, mitologizuje sportowców. Trenerzy czy dziennikarze, często poprzez odpowiednie nazewnictwo, starają się nadać sportowcom specjalny status. Jenkins podkreśla, że specjalny język, który stosuje się wobec sportowców w pełnym sensie usprawiedliwia, bądź czyni mniej „niedorzecznym” wielomilionowe pensje i posiadany przez nich status bohaterów narodowych (Jenkins 2013: 256).

Analizy treści przekazów sportowych z krajów anglojęzycznych wykazały, że użycie metafor wojennych jest dużo częstsze w sporcie mężczyzn niż kobiet (Segrave i in. 2006; Duncan i in. 1994). Biorąc pod uwagę, iż metafory wojenne odsyłają do wyobrażeń związanych z władzą, siłą i agresją, ich użycie odsłania też płciowe podziały w sporcie. Co więcej, użycie metafor wojennych

⁵ Ciekawym zagadnieniem, na którego rozwijanie nie ma miejsca w tym artykule, jest wykorzystanie języka sportu do opisu działań militarnych. Metafory sportowe opisujące działania zbrojne mają za zadanie łagodzić charakter wojny (Fischer 2014). Metaforyczne użycie wydarzeń sportowych jako spektaklu pozwala zarządzać i kontrolować publiczny dyskurs na temat wojny, dystansując, rozpraszając czy odwracając uwagę od jej rzeczywistości (Fischer 2014). Metafory sportowe pozwalają też lepiej „sprzedać” informacje na temat wojny. Działania wojenne stają się łatwiej zrozumiałe, zredukowane do walki dwóch zespołów, z jasnymi zasadami i równością zaangażowanych stron. Tego typu metafory obniżają próg ambiwalencji dotyczący działań wojennych (Nadelhaft 1993).

jest retorycznym narzędziem do umacniania wartości patriarchalnych. Afirmują i waloryzują nierówności stanowiące tradycyjny porządek płci, wzmacniają i idealizują różnice między kobietami a mężczyznami (Jansen i Sabo 1994). Równie istotne jest stwierdzenie Pelczara w artykule o zmilitaryzowanym futbolu w polskiej prasie, że hiperbolizacja tekstu bierze się z wysoce emocjonalnego stosunku dziennikarzy do opisywanych wydarzeń i kreowania piłkarzy na obiekty kultu (Pelczar 1999: 308).

Nie tylko metafory wojenne wskazują, iż w warstwie językowej teksty dotyczące sportu kobiet i sportu mężczyzn są odmiennie konstruowane. Segrave i in. (2006) wymieniają szereg różnic językowych. Sposób nazywania kobiet w sporcie wynika z maskulinizacji języka sportu. W języku polskim idealnym przykładem jest wyraz „sportsmenka”. W angielskim można wyróżnić chociażby wyraz „defencemen”, jako obrońca/obrończyni. Kolejna różnica dotyczy zaznaczania, iż dane wydarzenie sportowe odnosi się do sportu kobiet, przykładowo Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej Kobiet (FIFA Women’s World Cup Canada 2015). Taki sposób oznaczania ustala, że męskie imprezy sportowe uznawane są za wzór. Z kolei kobiece, w odniesieniu do tego wzoru, są gorsze czy inne. Przejawem seksizmu językowego jest odnośnienie się do kobiet po imieniu czy za pomocą zdrobnień. Ta praktyka również redukuje kobiety do statusu dziecka czy nastolatki (Duncan i in. 1994). Zawodniczki częściej są opisywane w negatywny sposób, jako słabe i emocjonalne, tym samym odpowiedzialne za porażki (Vincent 2000). Inaczej opisuje się mężczyzn. Zawsze byli oni w mediach przedstawiani jako bohaterowie (Berg 1998). Komentarze dotyczące sportowców podkreślają ich waleczność oraz siłę. Podtrzymuje się mit mężczyzny-wojownika. Wychwała ich niezwykle możliwości, nazywając na cześć mitycznych i baśniowych postaci (Berg 1998). Podkreśla się ich fizyczną doskonałość. Ciała mężczyzn opisywane są jako idealnie funkcjonujące maszyny czy jako broń (Messner 1992). Metafora ciała jako maszyny odsyła nas do postrzegania sportowców jako istot wolnych od ograniczeń, dotyczących zwykłych śmiertelników. Ich ciała nie zawodzą, przekraczają cielesność (Sabo i Jansen 1998). Metafora ciała jako broni, której się używa, często prowadzi sportowców do zachowań przemocowych, negocjowania bólu i sygnałów wysyłanych przez własne ciało (Messner, 1992). Manfred Schneider twierdzi, że estetyka ryzykowania swoim ciałem ma wymiar płciowy. Ciało mężczyzny na „progu śmierci” przyciąga kamerę telewizyjną, w przypadku kobiet kamera zachowuje dystans (Schneider 2003). Taki obraz sportowca dla widza jest odniesieniem do bitew wojennych i poświęcających swoje życie bohaterów. Szczególnie pokazywanie sportowców w „zwolnionym tempie” odsyła widza do obrazu „maszyn, automatów i robotów będących sobowtórami człowieka, z możliwością zastąpienia ludzkiego ciała” (Morse 2003: 44). Michał Mazurkiewicz w książce poświęconej

w całości piłce nożnej i baseballowi, dwóm dyscyplinom jednoznacznie kojarzonym z męskością, wskazuje na ich mitotwórcze znaczenie (Mazurkiewicz 2014: 67–68). Zaciekle walcą, radzenie sobie z kontuzjami czy bólem dodają występom sportowym dramaturgii. Pozwalają też widzowi rozpoznać siebie w zmagającym się z własnymi słabościami i przeciwnikiem sportowcu. Zatem język sportu nie tylko odzwierciedla nierówności płci, ale przyczynia się do reprodukcji owych nierówności (Wachs 2006).

Metody badań

Zastosowana procedura badawcza składała się z dwóch części. W części pierwszej, ilościowej, zasadniczym celem było poznanie, ile miejsca w prasie zajmują przekazy prasowe dotyczące sportu kobiet i mężczyzn. W części drugiej, jakościowej, celem było zanalizowanie języka przekazów, pod kątem używanych w tekstach metafor. Celami szczegółowymi było: 1. Sprawdzenie, czy opisywanie określonych dyscyplin sportu wiąże się z częstszym użyciem metafor (zgodnie z opisanym w części teoretycznej niniejszej pracy twierdzeniem, iż sporty kolizyjne i kontaktowe uważane są za rdzeń męskości i tam najczęściej wykorzystywane są metafory wojenne, metafory ciała jako narzędzia bądź broni). 2. Sprawdzenie, czy metafory są używane równie często w tekstach dotyczących sportu mężczyzn i kobiet.

Do badania została wybrana „Gazeta Wyborcza” (GW), jako najbardziej opiniotwórcza gazeta w kraju (Filas i Paneta 2009). Zakładając, iż media kształtują opinie, normy i wartości, istotne wydaje się wybranie dziennika, który ma największy wpływ na odbiorców.

Badanie objęło lata 2010–2013, tak aby analiza dotyczyła zarówno lat olimpijskich (Vancouver 2010; London 2012), jak i nieolimpijskich, ze względu na opisywaną w wielu badaniach różnicę w liczbie artykułów na temat sportu kobiet. Artykuły do analizy zostały wybrane za pomocą doboru losowego, systematycznego. Pod uwagę był brany co drugi tydzień z każdego miesiąca (wydania od poniedziałku do soboty). Do analizy zostały włączone artykuły dłuższe niż sto słów. Krótsze artykuły, najczęściej zatytułowane „w skrócie”, były jedynie sprawozdaniami, dotyczącymi wyników sportowych. Do analizy nie zostały włączone artykuły o tematyce sportowej, niezwiązane bezpośrednio z rywalizacją na arenach sportowych, na przykład dotyczące budowy stadionów, potencjału ekonomicznego sportu itp. Takie artykuły zostały określone jako „neutralne”. Analizowane artykuły znajdują się na stronach sportowych GW, bądź w poniedziałkowym dodatku Sport Extra. Łącznie przeanalizowano 2997 artykułów.

W części ilościowej badań do porównania częstości występowania w tekstach metafor wojennych zastosowano test chi-kwadrat najwyższej wiarygodności.

Obliczenia zostały wykonane w programie *Statistica* wersja 12.0. Przyjęto poziom istotności $\alpha=0,05$.

Zastosowaną metodą była krytyczna analiza dyskursu (CDA). CDA jest standardowo stosowaną metodą w badaniu tekstów medialnych ze względu na fakt, że dyskurs jest nierozzerwalnie związany z komunikacją i przekonaniem, że badanie „języka w użyciu” stanowi klucz do poznania rzeczywistości. Metoda ta może mieć swój wymiar ilościowy i jakościowy (Szwed 2011). Zaletą tej metody jest wychodzenie poza czysto językowy wymiar i uwzględnianie kontekstu społeczno-polityczno-historycznego (Duszak i Fairclough 2008: 9–17; Wodak 2008; Mautner 2011). Jak wskazuje Gerlinde Mautner, „Analiza dyskursu może wnieść swój wkład w te badania [mediów drukowanych – przyp. autorów] w tym sensie, że wyraźnie wskazuje środki językowe, za pomocą których budowane są reprezentacje rzeczywistości i stosunków społecznych” (Mautner 2011: 78). Ponadto CDA eksponując fakt społecznego konstruowania zjawisk, w tym sportu, dobrze nadaje się do badania znaczeń przypisywanych sportowi i ich interpretowania (Duszak i Fairclough 2008: 9). Analiza prasowych przekazów sportowych poprzez krytyczną analizę dyskursu wychodzi poza obręb języka. Kieruje się ona w stronę procesów i systemów społecznych wskazując, jak określony sposób postrzegania sportu jest umacniany (Duszak i Fairclough 2008: 9–10).

Krytyczna analiza dyskursu jest najczęściej stosowaną odmianą analizy dyskursu. Używana jest przede wszystkim do badania nierówności społecznych, między innymi płci, co stanowi o jej przydatności w niniejszej pracy oraz do badania zagadnień władzy i dominacji w społeczeństwie (Warzecha 2014; Jabłońska 2006).

Założenia teoretyczne przedstawione w pierwszej części pracy wywodzą się z paradygmatu feministycznego w badaniu sportu. Natalia Krzyżanowska zaznacza, że cele CDA łączą się w obszarze feministycznej, krytycznej analizy dyskursu (Krzyżanowska 2013). Tak zastosowana krytyczna analiza dyskursu jest w stanie ukazać, w jaki sposób konstruowane są dyskursy na temat kobiecości i męskości w sporcie.

Wyniki badań – analiza ilościowa

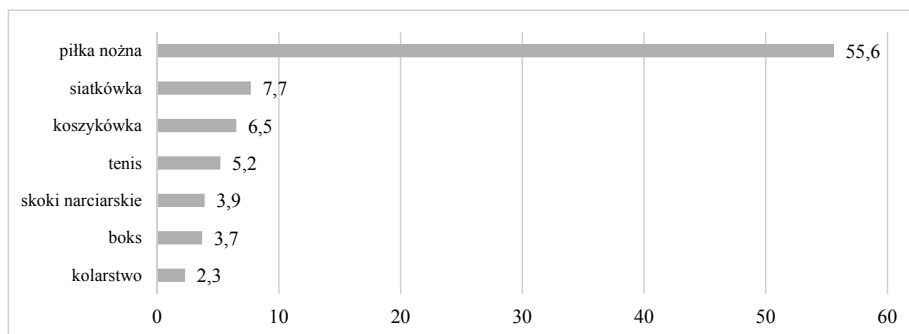
Z 2997 przeanalizowanych artykułów, 2610 dotyczyło sportu mężczyzn. Na sport kobiet przeznaczono co najwyżej 15% miejsca (tabela 1). Symptomatyczny jest również rozkład opisywanych dyscyplin pod względem płci. Zdecydowana większość artykułów na temat sportu kobiet dotyczyła sportów indywidualnych (rycina 1) oraz sportów zespołowych w tekstach dotyczących sportowców (rycina 2). Taki rozkład jest zgodny z przekonaniem, że sporty kobiece, to sporty indywidualne.

Tabela 1. Analiza ilościowa przekazów prasowych w GW w latach 2010–2013 pod względem płciowym

	2010		2011		2012		2013	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
Artykuły (% wszystkich artykułów)	893 (87%)	117 (11%)	732 (86%)	94 (11%)	514 (81%)	97 (15%)	471 (81%)	79 (14%)
Artykuły powyżej 550 słów (w %)	34	30	39	43	50	48	21	30
Artykuły od 200 do 550 słów (w %)	57	59	49	52	45	42	68	52
Artykuły poniżej 200 słów (w %)	9	11	12	5	5	10	11	18

Źródło: Badania własne.

Rycina 1. Najczęściej opisywane dyscypliny sportu kobiet w GW w latach 2010–2013 (w %) N= 387

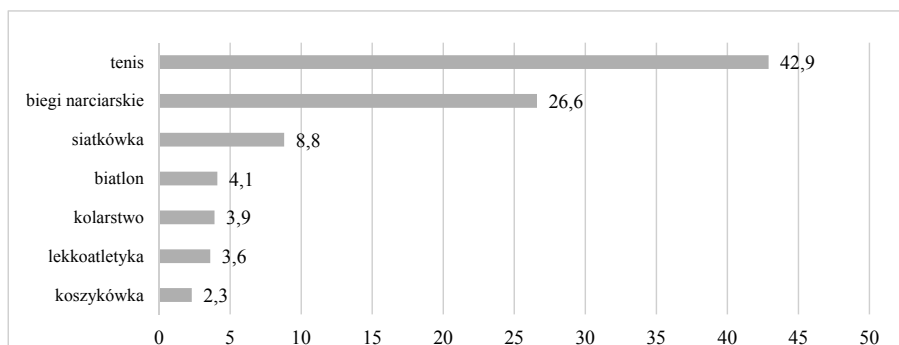
Źródło: Badnia własne.

Ponad 50% wszystkich artykułów dotyczących mężczyzn relacjonowało rywalizację w piłce nożnej. W 2013 roku liczba artykułów o piłce nożnej sięgnęła niemalże 60%. Pokazuje to, że piłka nożna pozostaje nadal instytucjonalnym rdzeniem sportu w Europie i bastionem męskości (Giulianotti 2013). W GW nie pojawiał się ani jeden artykuł opisujący sportowców w dyscyplinach uważanych za kobiece.

Sprawdzono także, czy istnieje zależność między częstością pojawiania się metafor wojennych a artykułami o sporcie kobiet lub mężczyzn. Okazało się, że 188 z 2422 (7,2%) badanych artykułów o mężczyznach zawierało metafory

wojenne, podczas gdy podobne treści pojawiły się jedynie w 8 z 379 artykułów (2,1%) poświęconych kobietom ($\chi^2=18,828$; $p<0,001$).

Rycina 2. Najczęściej opisywane dyscypliny sportu mężczyzn w GW w latach 2010–2013 (w %) N=2610

Źródło: Badania własne.

Wyniki badań – analiza jakościowa

Analiza dyskursu wykazała, iż teksty dotyczące sportu mężczyzn, a w szczególności dyscyplin drużynowych, przepełnione są odniesieniami do wojny. Metafory wojenne wykorzystywano, aby opisać wydarzenia jako niezwykle istotne, poważne oraz doniosłe. Stąd określenia dotyczące „bitew”, „starć stulecia”, „gwiazdnych wojen” czy „wojny błyskawicznej”.

„I wtedy się zaczęło. Hala zatrzęsa się od dopingu, a na boisku rozpoczęła się wojna”: 24.02.2010;

„Ale czy wszystkie wojny wygrywali ci, którzy mają największe armaty?”, „Zapewne słusznie, ale zbyt łatwo pomija się przy tym pęd do wygrywania i gotowość do umierania na murawie, którymi Portugalczyk zaraża swoich żołnierzy”: 22.04.2010.

Rywalizację na boisku porównywano do prawdziwych konfliktów, jak chociażby konflikt pomiędzy USA a Kanadą czy Bitwy o Anglię. Takie przedstawienie współzawodnictwa sportowego nadawało zdecydowanie wyższą rangę wydarzeniom na boisku. Wyrażenia te przekonują, że rywalizacja nie jest rozrywką, ale najważniejszym dla funkcjonowania państwa wydarzeniem, prawdziwą walką „na śmierć i życie”.

„Przygotujmy się na bitwę o 49. Równoleżnik” – pisały przed meczem gazety w obu krajach dodając, że spotkanie o złoto będzie największym starciem od czasów konfliktu granicznego w połowie XIX wieku” 1.03.2010;

„Wyścig na legendarnym torze Silverstone określany jest jako bitwa o Anglię między McLarenem i Red Bullem”: 9.07.2010.

Poza tym, w tekstach posługiwano się retoryką nacjonalistyczną, pisząc o „ustanawianiu mocarstw”, „rodzących się imperiach”, „hegemonii” lub „przewrotach pałacowych”. Mimo że tych ostatnich wyrażen nie można zakwalifikować jako metafory wojenne, a raczej zapożyczenia z dyskursu imperialnego, to niewątpliwie są one powiązane z odniesieniami do wojny. Zdobywanie nowego terytorium, podbijanie ziem, zmiany rządzących są bowiem konsekwencjami prowadzonych walk zbrojnych. Opisywanie sportu w kategoriach tworzenia państwa czy utrzymywania panowania odsyła czytelnika do postrzegania rywalizacji jako jednej z istotnych dla danego kraju sprawy, bo przedstawionej za pomocą dyskursu imperialnego.

„Wzorowym przykładem piłkarzy czerpiących siłę z przeszłości są Brazylijczycy, którzy zawsze wychodzą na boisko, aby gwałtem osiąść, co cesarskie”: 6.07.2010.

Trenerzy, kapitanowie bądź wybijające się indywidualności byli nazywani „cesarzami”, „hegemonami” czy „generałami”. Posługiwanie się tego typu wyrażeniami kreuje zawodników na kogoś ważniejszego niż najlepsi na świecie sportowcy. Zyskują oni status osób najistotniejszych w kraju, godnych oddawania czci (jak w wypadku cesarzy) czy szacunku bądź zaufania (jak w przypadku generałów).

„Dziś mianowali go generałem, a jak nie wyhamuje, zrobią z niego cesarza” (o trenerze Romy): 4.11.2013.

Do opisu sytuacji na boiskach szans poszczególnych drużyn używano odniesień do broni wykorzystywanej w starciach wojskowych, stąd porównania do kałasznikowa, bazooki, czołgów itp. Prócz tego opisy porażek zawierają odniesienia do militaryzmu, co jest widoczne w opisie: „defensywa została zrównana z ziemią” bądź „obumiera” czy chęci odniesienia zwycięstwa nawet „po trupach” czy „ledwo żyjąc”.

„Klopp mówi, że w tym sezonie wyposażona w łuk Borussia rusza do walki z Bayernem, który ma bazookę”: 19.08.2013;

„To nie Interowi przeznaczone jest paść trupem, że jeśli wroga nie zniszczyło zwykłe bombardowanie, należy zastosować naloty dywanowe”: 22.04.2010.

Zdarza się, że metafory wojenne pojawiają się w tekstach dotyczących sportów indywidualnych mężczyzn, jednak nie jest to częsta sytuacja. W miesiącach, w których odbywają się mistrzostwa świata czy Europy w piłce nożnej bądź ręcznej, zaobserwować można było największe „zagęszczenie” tego rodzaju metafor. Poza tymi dwiema dyscyplinami najwięcej metafor występowało

w boksie, co nie jest zaskoczeniem, ze względu na łączenie tej dyscypliny sportu z męskością hegemoniczną i agresywnością. Często pojawiającą się metaforą była również ta dotycząca „wyścigu zbrojeń” w sportach motorowych. Zaczerpnięte wyrażenia ze świata wojen oraz militarystyki użyte w opisach dyscyplin indywidualnych nie były tak sugestywne i barwne jak, używane w stosunku do sportów drużynowych.

Z retoryką wojenną połączony jest sposób nazywania sportowców. Standardowo nazywano ich: królami, oddziałami specjalnymi oraz gladiatorami.

„Gladiator środka pola Alou Diarra”: 17.05.2010;

„Dziś jest ona przecież sportem, w którym dominują napakowani mięśniami gladiatorzy”: 7.10.2013.

Określenie bohater wobec piłkarzy przestaje być czymś niezwykłym, ponieważ używane jest w prawie wszystkich dłuższych artykułach o piłce nożnej. To samo dotyczy określenia „gwiazda”. Jest ono wzmacniane przedrostkiem „super” bądź „mega” lub zamieniane na „gwiazdozbiór” czy „konstelacja” w przypadku drużyn, aby zachować wyjątkowe znaczenie. Warto zauważyć, iż szczególnie status przyznawany był zarówno zawodnikom, jak i w przypadku piłki nożnej całym drużynom. Oprócz nazewnictwa połączonego z zagadnieniem militarystyki i nacjonalizmu, sportowców opisywano w kategoriach religijnych bądź jako superbohaterów posiadających nadnaturalne możliwości. Określani byli jako: giganci, terminatorzy, herosi czy mocarze, porównywani do bohaterów popkultury (*Matrix*), ale również nazywano ich: bogami, mesjaszami i bóstwami czy bożkami.

„Żaden z jego zawodników w futbolowym arcyzmie nie może się równać z argentyńskimi czarodziejami”: 5.07.2010;

„Leo Messi unieważnił wszystkie świętości, jak mesjasz ogłaszający nową religię”: 24.05.2013.

Równocześnie można było znaleźć porównania do mitycznych postaci, takich jak: cyborgi, monstra, czarodzieje czy potwory, co ponownie odsyła czytelnika do postrzegania sportowców jako kogoś więcej niż „zwykłych śmiertelników”.

„W Bełchatowie wyhodowali wielorękiego potwora, który zabija dłońmi wielkich siatkarzy, ale to wciąż potwór z miękkim podbrzuszem. W kraju połyka tytuł za tytułem (właśnie konsumuje szósty z rzędu), z imprez międzynarodowych wraca wygłodniały”: 10.04.2010.

Co interesujące, piłkarze byli też porównywani do dzikich zwierząt (hordy psów i rekina ludojada).

„To najświetniejszy obrońca wśród napastników, brutal gotowy zagryźć każdego, kogo dopadnie. Idealny kandydat by dać w twarz sforze wściekłych psów z Athletico – drużynie zdeterminowanych, agresywnych, przykrych w bliskim kontakcie wojowników, którzy zachowują się tak, jak wielogłowe wcielenie trenera Diego Simeone, niegdyś twardziela nad twardzielami wśród boiskowych bandytów”: 10.10.2013.

Mimo że takich porównań nie było wiele, to ze względu na połączenie zwierzęcości oraz niepohamowanej agresji czy brutalności były one niezwykle sugestywne. Wszystkie te określenia tworzą narrację, w której sportowcy w sportach drużynowych przewyższają nie tylko „zwykłych ludzi”, ale także znaczną większość sportowców uprawiających dyscypliny indywidualne.

„Maicon stracił ząb i opuszczał murawę na noszach. Diega Milito trzeba było zdjąć na kwadrans przed końcem, bo nie mógł ustać na nogach. Zwyczajni śmiertelnicy dla własnego bezpieczeństwa nie powinni sobie nawet wyobrazać, ile życiowych mocy wysysają z piłkarzy – nawet tych najbardziej cyborgowatych w ruchach – takie wieczory”: 22.04.2010.

Najrzadziej w artykułach w GW można było odnaleźć metafory ciał sportowców jako maszyn, broni czy narzędzi, niemniej jednak i one się pojawiały. W literaturze przedmiotu opisywanie w przekazach medialnych ciał zawodników jako pewnego rodzaju mechanizmu jest interpretowane jako próba zwrócenia uwagi na „doskonale działający mechanizm”, odróżniający ciała sportowców od ciał „zwyczajnych ludzi”, których ciała zawodzą i są niedoskonałe. W analizowanym materiale przede wszystkim utożsamiano ciało piłkarzy z karabinami, ale byli również nazywani po prostu robotami czy maszynami.

„W Holandii 2010 za ataki odpowiada dwóch skrzydłowych, ofensywny pomocnik i napastnik. Maszyna pracuje bez zarzutu, tylko piłkarze grający na tych pozycjach strzelali w RPA gole”: 6.07.2010;

„Maszyna śladem «Bombera»”, „Bawarski robot zaprogramowany na zdobywanie bramek podjął wyzwanie”: 7.11.2011;

„Był precyzyjny niczym robot, ale poruszał się przy tym miękko, jakby jechał na sprężynach”: 18.01.2010;

„Niszczącą energią buchnęli w weekend. Rywali z Hamburga roznieśli sześcioma golami [...] Machina obłączona trenera Kloppa miała się rozpaść, a na razie rozpadają się wszyscy, których zaatakuję”: 18.09.2013.

W tytułach artykułów często można było odnaleźć odniesienia do słownictwa zaczerpniętego z militarystyki („Terminatorzy są bardzo zmęczeni”: 22.01.2013; „Żołnierze Fornalika idą na wojnę”: 19.03.2013; „Bayern znów panuje”: 28.02.2013; „Nokaut Murrey’a”: 6.09.2013; „II wojna amerykańsko-jamajska”: 6.06.2011; „Pobili nietykalną Rosję”: 19.09.2011; „Obrońcy tytułu zostali bez armat”: 5.09.2011; „Była wojna, będzie rzeź”: 6.07.2010). Wskazuje

to, iż wzmacnianie znaczenia sportu poprzez odniesienie do wojen jest rozpoznaną „tastyką”, za pomocą której przyciąga się czytelnika do danego tekstu.

W artykułach dotyczących sportu kobiet także pojawiają się metafory wojenne. Z przeprowadzonego testu chi-kwadrat wiadomo, iż metafor tych było istotnie mniej niż w tekstach dotyczących sportu mężczyzn. Jeżeli już dyskurs militarny był obecny w opisie sportu kobiet, to pojawiał się w tekstach o największych gwiazdach kobiecego sportu: S. Williams, M. Szarapowej, M. Bjorgen, L. Vonn czy J. Kowalczyk. Służyły zatem do podkreślenia umiejętności i klasy tych zawodniczek. O ile w przypadku opisów dotyczących sportów zespołowych w przekazach na temat sportu mężczyzn do rangi bohaterów urastała znaczna grupa zawodników bądź całe drużyny, to w przypadku sportu kobiet jedynie najbardziej rozpoznawalne w świecie sportu jednostki. Oczywiście związane jest to z opisaną w literaturze przedmiotu „zasadą”, iż aby sport kobiet pojawił się w ogóle w prasie, musi dotyczyć niezwykle istotnego wydarzenia, a zawodniczki muszą być największymi gwiazdami w swojej dyscyplinie sportu (Gee i Lieberman 2011).

„Nawet w mistrzostwach świata w Oslo zderzenie Justyny Kowalczyk z norweską poęgą nie zabolalo tak, jak w tym roku w Val di Fiemme. Aż dziw bierze, że wcześniej polska szabla tak długo dawala radę przeciw czołgom”: 28–29.12.2013;

„Zmagania Radwańskiej z siostrami Williams były jak starcie piechoty z czołgami. Delikatniejsza i słabsza fizycznie Polka z trudem umiała zarysować panczerze utytułowanych rywalek, które zdominowały tenis w ostatnich latach”: 29.03.2012.

Jeżeli chodzi o sposób nazywania zawodniczek, korespondujący z metaforami wojennymi, to użyte zostały przede wszystkim wyrażenia odsyłające czytelnika do pożądaných w sporcie cech fizycznych: siły, wytrzymałości, waleczności itp. (siłaczka, terminatorka, wojowniczką) i zajmowanej pozycji w sporcie (caryca, królowa).

„W finale wyszła na kort, posłała 10 asów, ryknęła pięć razy jak lwica i wbiła rywalkę w trawę. Szarapową, trzecią raketę świata, zwyciężczynię czterech Szlemów, uznawaną za mentalną skalę, siłaczkę uderzającą z mocą czołgu”: 6.08.2012;

„Zawdzięcza temu większą siłę ognia. Mocnym serwisem i potężnymi uderzeniami zarówno z forhendu, jak i bekhendu powalała już w przeszłości np. Serenę Williams, co naszej tenisistce nigdy się nie udało” [o Viktorii Azarence]: 23.01.2012.

W przeciwieństwie do przekazów prasowych na temat sportu mężczyzn nie zaobserwowano, aby wykorzystywane nazewnictwo nadawało jakieś znaczenia o ponadnaturalnych możliwościach kobiet uprawiających sport. Język użyty do opisu sportu kobiet nie był tak mocno stylizowany i zabarwiony przekonaniem o niezwykłości opisywanych zawodniczek. Jedynym bardzo dosadnym określeniem jest dwukrotne porównanie siły tenisistek do młota pneumatycznego.

Wnioski

Wyniki analizy ilościowej wskazały, iż w GW pisze się głównie o sporcie mężczyzn. Niedoreprezentowanie sportu kobiet w jednym z najpoczytniejszych polskich dzienników jest zgodne z wynikami badań z krajów anglosaskich (Cooky i in. 2015, 2013; Godoy-Pressland 2014; Croley i Teso 2007). Ponadto, analiza wykazała, iż większość miejsca w GW poświęcono na sporty drużynowe. Ten rezultat także potwierdza wnioski z badania medialnych przekazów sportowych (Jakubowska 2015a; Cooky i in. 2015, 2013). Analiza jakościowa wykazała z kolei, iż sport kobiet i mężczyzn jest odmiennie portretowany. Analiza dyskursu przekazów prasowych z GW pod kątem wykorzystania dyskursu militarnego do podtrzymywania określonej wizji męskości i sportu potwierdziła, iż podobnie jak w przywoływanych wcześniej pracach i w badanym materiale, w artykułach dotyczących sportu mężczyzn metafory wojenne pełniły znaczącą rolę (Jenkins 2013; Jansen i Sabo 1994; Sabo i Jansen 1998; Segrave 2000). Pomimo głosów krytyki wobec bezrefleksyjnego używania metafor wojennych za pomocą odniesień do wojny nadal próbuje się „sprzedawać” informacje dotyczące sportu. W GW zdecydowanie najczęściej metafory te wykorzystywane były do opisu piłki nożnej. Jednak inne sporty zespołowe również były przedstawiane za pomocą odniesień do militarystyki. Potwierdza się zatem sytuacja opisana w części przeglądowej artykułu, iż łączenie militarystyki ze sportem jest charakterystyczne przede wszystkim dla dyscyplin w powszechnym odbiorze uważanych za męskie (kolizyjne i kontaktowe) [Jansen i Sabo 1994, Sabo i Jansen 1998; Segrave i in. 2006; Berg 1998]. Także sposoby określania sportowców połączone były z retoryką wojenną. Jednoznacznie łączyły męskość z siłą fizyczną i walką zbrojną.

Potwierdza się teza Sabo i Jansen, że język przekazów na temat sportów mężczyzn sugeruje ich nadnaturalne zdolności i transcendowanie swojej fizyczności. Użycie tego typu określeń sugeruje, iż opisuje się kogoś więcej niż tylko najlepszych w swoich dyscyplinach sportowców. Tradycyjne odniesienia do męskości hegemonicznej sugerują też metafory ciała jako maszyn/broni czy narzędzi. Można zatem wnioskować, iż użyte w tekstach w GW metafory podtrzymują dyskurs męskości charakteryzowany poprzez siłę fizyczną, wytrzymałość czy agresywność (Messner 1992; Jansen i Sabo 1994, Sabo i Jansen 1998).

Ze względu na relacyjne powiązanie kategorii kobiecości i męskości należy przyjąć, iż użycie metafor wojennych i znaczeń, które się za nimi kryją, przyczynia się do odtwarzania męskiego prymatu w sporcie i umacniania nierówności płci. Pamiętając, iż zgodnie z twierdzeniami Lakoffa i Johnsona pojęcia nie należą tylko do sfery intelektu, ale odgrywają decydującą rolę w naszym działaniu i postrzeganiu świata (Lakoff i Johnson 2010: 29), należy przyjąć, iż opisywane metafory w znacznym stopniu charakteryzują nasze myślenie o kobiecości i męskości w sporcie.

Zebrane dane ilościowe jednoznacznie wskazują, iż sport uchodzi za męskie zajęcie, a kobiety pojawiają się na łamach GW, jeśli uprawiają sporty kojarzone z tradycyjnym dyskursem kobiecości. Jest to zgodne z wieloma wcześniej prowadzonymi badaniami (Cooky i in. 2015; Jakubowska 2015a; Fink 2015). Można jednak zaryzykować stwierdzenie, iż metafory wojenne stały się jednym z bardziej podstawowych sposobów opisu wydarzeń sportowych, stosowanych również w sporcie kobiet przy znacznej dominacji którejsz z zawodniczek.

Literatura

- Anderson, Eric D. 2009. *The Maintenance of Masculinity Among the Stakeholders of Sport*. „Sport Management Review” 12.1: 3–14.
- Angelini, James R., Paul J. MacArthur i Andrew C. Billings. 2012. *What's the gendered story? Vancouver's prime time Olympic glory on NBC*. „Journal of Broadcasting & Electronic Media” 56.2: 261–279.
- Antonowicz, Dominik i Mateusz Grodecki. 2016. *Missing the Goal: Policy evolution towards football-related violence in Poland (1989–2012)*. „International Review for the Sociology of Sport” 1–22. DOI: 10.1177/1012690216662011
- Berg, Leah., R. 1998. *The Sport Hero Meets Mediated Celebrityhood*. W: L. Wenner (red.), *MediaSport*. London: Routledge, s. 134–153.
- Bryant, Jennings. 2003. *Przyjemności widza a przemoc w telewizyjnych transmisjach sportowych*. W: A. Gwóźdź (red.). *Media, eros, przemoc. Sport w czasach popkultury*. Kraków: Universitas, s. 153–180.
- Butterworth, Michael L. 2005. *Ritual in the „Church of Baseball”: Suppressing the Discourse of Democracy after 9/11*. „Communication and Critical/Cultural Studies” 2: 107–129.
- Butterworth, Michael L. 2008. *Fox Sports, Super Bowl XLII, and the Affirmation of American Civil Religion*. „Journal of Sport and Social Issues” 32: 318–323.
- Butterworth, Michael L. i Stormi D. Moskal. 2009. *American Football, Flags, and „Fun”: The Bell Helicopter Armed Forces Bowl and the Rhetorical Production of Militarism*. „Communication, Culture & Critique” 2: 411–433.
- Chlebowicz, Piotr. 2009. *Chuligaństwo stadionowe: studium kryminologiczne*. Warszawa: Oficyna Wolters Kluwer.
- Chwedoruk, Rafał. 2015. *Protesty kibiców piłkarskich w Polsce w XXI wieku. Analiza ruchu społecznego*. „Przegląd Socjologii Jakościowej” 11(2): 84–114 [dostęp 05.07.2017]. Dostępny w internecie: <www.przegladsocjologiijakosciowej.org>.
- Connell, Raewyn. 2011. *Confronting Equality. Gender, Knowledge and Global Change*. Cambridge: Polity Press.
- Cooky, Cheryl, Michael A Messner, i Robert A. Hextrum. 2013. *Women Play Sport, but not on TV: A longitudinal study of televised news media*. „Communication & sport” 1: 1–28.

- Cooky, Cheryl, Michael A. Messner i Michela Musto. 2015. „*It's dude time!*”: *A Quarter Century of Excluding Women's Sports in Televised News and Highlights Shows*. „*Communication & Sport*” 3: 261–287.
- Crolley, Liz i Elena Teso. 2007. *Gendered Narratives in Spain: The representation of female athletes in Marca and El Pais*. „*International review for the sociology of sport*” 42.2: 149–166.
- Crosset, Tod. 1989. *Masculinity, Sexuality and the Development of Early Modern Sport*. W: M. Messner i D. Sabo (red.). *Sport, Men and the Gender Order*. Champaign: Human Kinetics, s. 45–54.
- Daddario, Gina. 1994. *Chilly Scenes of the 1992 Winter Games: The Mass Media and the Marginalization of Female Athletes*. „*Sociology of Sport Journal*” 2: 275–288.
- Dudała, Jerzy. 2004. *Fani-chuligani. Rzecz o polskich kibolach. Studium socjologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Duncan, Margaret, Michael A. Messner, Linda Williams, Kerry Jensen i Wayne Wilson. 1994. *Gender Stereotyping in Televised Sports*. W: S. Birrell i Ch. Cole (red.). *Women, Sport and Culture*. Champaign: Human Kinetics, s. 249–272.
- Duszak, Anna i Norman Fairclough. 2008. *Krytyczna analiza dyskursu – nowy obszar badawczy dla lingwistyki i nauk społecznych*. W: A. Duszak, N. Fairclough (red.) *Krytyczna analiza dyskursu. Interdyscyplinarne podejście do komunikacji społecznej*. Tłum. D. Przepiórkowska. Universitas: Kraków, s. 7–32.
- Dziubiński, Zbigniew, Natalia Organista i Zuzanna Mazur. 2015. *O konstruowaniu męskości i kobiecości na podstawie przekazów prasowych w „Gazecie Wyborczej” dotyczących Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej w 2010 i 2014 roku*. „*Studia Mediodzawcze*” 62: 105–116.
- Fairclough, Norman. 2003. *Analysing Discourse*. London: Routledge.
- Filas, Ryszard i Paweł Paneta. 2009. *Media in Poland and Public Discourse*. W: A. Czepek, M. Hellwig i E. Nowak (red.). *Press Freedom and Pluralism in Europe*. Bristol, Chicago: Intellect Books, s. 141–164.
- Fink, Janet S. 2015. *Female Athletes, Women's Sport, and the Sport Media Commercial Complex: Have we really „Come a long way baby”?*. „*Sport Management Review*” 18: 331–342.
- Fischer, Mia. 2014. *Commemorating 9/11 NFL-Style: Insights Into America's Culture of Militarism*. „*Journal of Sport and Social Issues*” 38(3): 199–221.
- Fisher, Norman. 2002. *Competitive Sports Imitation of War: Imaging the Completeness of Virtue*. „*Journal of the Philosophy of sport*” 29: 16–37.
- Gee, Bridget L. i Sarah Leberman. 2011. *Sports Media Decision Making in France: How they Choose what to Get to See and Read*. „*International Journal of Sport Communication*” 4, 321–343.
- Giulianotti, Richard. 2013. *Globalizacja i piłka nożna: socjologiczna analiza głównych tematów i zagadnień*. W: R. Kossakowski, K. Stachura, A. Strzałkowska i M. Żadkowska (red.). *Futbol i cała reszta. Sport w perspektywie nauk społecznych*. Pszczółki: Wydawnictwo Orbis Exterior, s. 143–160.
- Godoy-Pressland, Amy. 2014. *‘Nothing to report’: a semi-longitudinal investigation of the print media coverage of sportswomen in British Sunday newspapers*. „*Media, Culture & Society*” 36, 5: 595–609.

- Górska, Elżbieta. 2008. *Four Arguments for Patterns of Metaphorical Thought*. „Acta Philologica” 34: 15–31.
- Grochala, Beata. 2012. *Dwugłos dziennikarsko-ekspercki – wpływ czynników pragmatycznych na sposób konstruowania komentarza sportowego/relacji sportowej na żywo*. „Acta Universitatis Wratislaviensis” 23: 199–209.
- Grochala, Beata. 2016. *Telewizyjna transmisja sportowa w ujęciu genologii lingwistycznej na materiale meczów piłki nożnej*. Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- Gwóźdź, Andrzej. 2003. *Media, eros, przemoc. Sport w czasach popkultury*. Kraków: Universitas.
- Ibarretxe-Antuñao, Iraide. 2013. *The Relationship between Conceptual Metaphor and Culture*. „Intercultural Pragmatics” 10(2): 315–340.
- Jabłońska, Barbara. 2006. *Krytyczna analiza dyskursu: refleksje teoretyczno-metodologiczne*. „Przegląd Socjologii Jakościowej” 2(1): 53–67.
- Jakubowska, Honorata. 2015a. *Are women still the ‘other sex’: gender and sport in the Polish mass media*. „Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics” 18: 168–185.
- Jakubowska, Honorata. 2015b. *Kiedy płeć nie ma znaczenia. Nie/normatywne ciała w dyskursie narodowym i sportowego sukcesu*. „Przegląd Socjologii Jakościowej” 11, 2: 116–129.
- Jakubowska, Honorata, Alex Channon i Mathews R. Christopher. 2017. *Gender, Media and Mixed Martial Arts in Poland: The Case of Joanna Jędrzejczyk*. „Journal of Sport and Social Issues” 40(5): 410–431.
- Jansen, Curry S. i Don Sabo. 1994. *The Sport/War Metaphor: Hegemonic Masculinity, the Persian Gulf War, and the New World Order*. „Sociology of Sport Journal” 11: 1–17.
- Janasy, Michał. 2015. *Wojna kibiców z rządem z perspektywy teorii Herberta Blumera*. W: Z. Dziubiński i K. Jankowski (red.). *Kultura fizyczna a polityka*. Warszawa: AWF Warszawa, Salos RP, s. 133–142.
- Jäkel, Olaf. 2003. *Metafory w abstrakcyjnych domenach dyskursu*. Kraków: Universitas.
- Jenkins, Tricia. 2013. *The Militarization of American Professional Sports: How the Sports – War Intertext Influences Athletic Ritual and Sports Media*. „Journal of Sport and Social Issues” 37(3): 245–260.
- Kidd, Bruce. 1989. *The Men’s Cultural Centre: Sports and the Dynamics of Women’s Oppression/Men’s Repression*. W: M. Messner i D. Sabo (red.). *Sport, Men and the Gender Order*. Champaign: Human Kinetics, s. 31–44.
- Kimmel, Michael. 1989. *Baseball and the Reconstruction of American Masculinity, 1880–1920*. W: M. Messner i D. Sabo (red.). *Sport, Men and the Gender Order*. Champaign: Human Kinetics, s. 55–66.
- Kluczyńska, Urszula. 2011. *Konstruowanie relacji między rodzajami w sporcie. Analiza telewizyjnych wiadomości sportowych*. W: K. Słany, B. Kowalska i M. Ślusarczyk (red.). *Kalejdoskop genderowy*. Kraków: Wydawnictwo UJ, s. 384–397.
- Koper, Mariusz. 2003. „Poezja futbolu”. *Kilka uwag o języku sprawozdawców sportowych*. W: W. Książek-Bryłowa i H. Duda (red.). *Język polski. Współczesność, historia*. Lublin: Wydawnictwo KUL, s. 51–62.

- Kossakowski, Radosław. 2015. *Where are the hooligans? Dimensions of Football Fandom in Poland*. „International Review for the Sociology of Sport”, DOI: 10.1177/1012690215612458
- Kossakowski, Radosław. 2017. *Kibice*. W: H. Jakubowska i P. Nosal (red.). *Socjologia sportu*. Warszawa: WN PWN, s. 47–60.
- Kramarczyk, Justyna, Małgorzata Gneciak i Justyna Kizuk. 2013. *Obecne czy nieobecne? O kobiecym sporcie w mediach*. „Człowiek i społeczeństwo” 1:93–110.
- Krzyżanowska, Natalia. 2013. *(Krytyczna) analiza dyskursu a (krytyczna) analiza gender: zarys synergii teoretycznej i metodologicznej*. „Przegląd Socjologii Jakościowej” 9: 62–84.
- Lakoff, George i Mark Johnson. 2010. *Metafory w naszym życiu*. Tłum. T. Krzeszowski. Warszawa: Wydawnictwo Aletheia.
- Loewe, Iwona. 2014. *Sport w mediasferze z perspektywy lingwisty*. „Postscriptum Polonistyczne” 2(14): 71–91.
- Mautner, Gerlinde. 2011. *Analiza gazet, czasopism i innych mediów drukowanych*. W: R. Wodak i M. Krzyżanowski (red.). *Jakościowa analiza dyskursu*. Tłum. D. Przepiórkowska. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Łośgraf, s. 51–81.
- Mazurkiewicz, Michał. 2014. *Baseball i piłka nożna w amerykańskiej i polskiej kulturze jako przykład współczesnego mitu i rytuału*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.
- Messner, Michael. 1992. *Power at play: Sport and the Problem of Masculinity*. Boston: Beacon Press.
- Messner, Michael A. i Cheryl Cooky. 2010. *Gender in Televised Sports: News and Highlights Shows, 1989–2010*. University of Southern California Center for Feminist Research, [<http://dornsifecms.usc.edu/assets/sites/80/docs/tvsports.pdf>].
- Messner, Michael A. i Shari Dworkin. 2002. *Just do what? Sport, Bodies, Gender*. W: S. Scraton i A. Flintoff (red.). *Sport and Gender. A Reader*. New York: Routledge, s. 17–29.
- Morse, Margaret. 2003. *Sport w telewizji: powtórka i przedstawienie na ekranie*. W: A. Gwóźdź (red.). *Media, eros, przemoc. Sport w czasach popkultury*. Kraków: Universitas, s. 21–56.
- Nadelhaft, Matthew. 1993. *Metawar: Sports and the Persian Gulf War*. „Journal of American Culture” 16(4): 25–33.
- Nagel, Joane. 1998. *Masculinity and Nationalism: Gender and Sexuality in the Making of Nations*. „Ethnic and Racial Studies” 21(2): 242–269.
- Nowowiejski, Bartosz. 2007. *Językowy obraz polskiego sportu (na materiale z codziennej prasy ogólnopolskiej i lokalnej)*. W: K. Stępnik i M. Rajewski (red.). *Media Studies. Refleksje nad stanem obecnym*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, s. 349–364.
- Nowowiejski, Bogusław. 2014. *Zróżnicowanie polskiej leksyki sportowej (między specjalistyczną terminologią a słownictwem potocznym i środowiskowym)*. „Poznańskie Spotkania Językoznawcze” 28: 109–124.
- Organista, Natalia i Zuzanna Mazur. 2014. *Analiza treści artykułów prasowych nt. Agnieszki Radwańskiej i Justyny Kowalczyk w Gazecie Wyborczej w 2013 r.* „Journal of Health Sciences” 4(11): 345–356.

- Ożdżyński, Jan. 1970. *Polskie współczesne słownictwo sportowe*. Wrocław: Wydawnictwo PAN.
- Pawelec, Andrzej. 2005. *Znaczenie ucieleśnione: propozycje kręgu Lakoffa*. Kraków: Universitas.
- Pelczar, Wojciech. 1999. *Zmilitaryzowany futbol. O wojskowym aspekcie piłkarskich sprawozdań sportowych*, W: B. Greszczuk (red.). *Język. Teoria. Dydaktyka*. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, s. 303–309.
- Pikora, Marta. 2013. *Aktorzy, kreatorzy, konsumenci widowiska sportowego. Rzecz o polskich klubowych kibicach piłkarskich*. „*Studia Socjologiczne*” 3: 151–173.
- Polok, Krzysztof. 2012. *Kwestie nacechowania w języku sportu*. „*Słowo. Studia językoznawcze*” 3: 149–167.
- Rasiński, Lotar. 2009. „Reguły” i „gry” świata społecznego – *Wittgenstein, de Saussure i zwrot lingwistyczny w filozofii społecznej*. W: L. Rasiński (red.). *Język, dyskurs, społeczeństwo. Zwrot lingwistyczny w filozofii społecznej*. Warszawa: WN PWN, s. 7–30.
- Rice, Stephen G. 2008. *Medical Conditions Affecting Sports Participation*. „*Pediatrics*” 4: 841–848.
- Rose, Ava i James Friedman. 2003. *Sport telewizyjny jako zmas(s)klinizowany kult dystrakcji*. W: A. Gwóźdź (red.). *Media, eros, przemoc. Sport w czasach popkultury*. Tłum. A. Piskorz. Kraków: Universitas, s. 57–78.
- Sabo Don i Curry Jansen. 1998. *Prometheus Unbounds: Constructions of Masculinity in Sports Media*. W: L. Wenner (red.). *MediaSport*. London, New York: Routledge, s. 202–220.
- Sahaj, Tomasz. 2009. *Kibicowanie futbolowe, religia i socjologia sportu*. „*Studia Socjologiczne*” 3: 137–161.
- Sahaj, Tomasz. 2015. *Czy polscy kibice piłkarscy są apolityczni? Refleksje socjologiczne*. W: Z. Dziubiński i K. Jankowski (red.). *Kultura fizyczna a polityka*. Warszawa: AWF, Salos RP, s. 121–131.
- Schneider, Manfred. 2003. *Erotyka sportu telewizyjnego. Uwagi na temat liturgii heroizmu na co dzień*. W: A. Gwóźdź (red.). *Media, eros, przemoc. Sport w czasach popkultury*. Tłum. K. Krzemieniowa. Kraków: Universitas, s. 79–94.
- Segrave, Jeffrey. 2000. *The Sport Metaphor in American Cultural Discourse*. „*Culture, Sport, Society*” 3(1): 48–60.
- Segrave, Jeffrey, Katherine L. McDowell i James G. King III. 2006. *Language, Gender, and Sport: A Review of the Research Literature*. W: L. Fuller (red.). *Sport, Rhetoric, and Gender*. New York: Palgrave Macmillan, s. 31–41.
- Sieradzan, Jacek. 2004. *Sport między sacrum a szaleństwem*. W: Z. Dziubiński (red.). *Edukacja poprzez sport*. Warszawa: Salezjańska Organizacja Sportowa, s. 112–142.
- Stempel, Carl. 2006. *Televised Sports, Masculinist Moral Capital, and Support for the U.S. Invasion of Iraq*. „*Journal of Sport & Social Issues*” 30(1): 79–106.
- Szwed, Robert. 2011. *Nieswoistość analizy dyskursu w nauce o komunikacji. Dyskurs jako przedmiot i metoda badań*. W: T. Gackowski (red.). *Zawartość mediów, czyli rozważania nad metodologią badań medioznawczych*. Warszawa: Instytut Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, s. 13–20.

- Wachs, Linda F. 2006. *'Throw Like a Girl' Doesn't Mean what it Used to: Research on Gender, Language and Power*. W: L. Fuller (red.). *Sport, Rhetoric and Gender. Historical Perspectives and Media Representation*. New York: Palgrave MacMillan, s. 43–54.
- Warzecha, Adam. 2014. *Krytyczna analiza dyskursu (KAD) w ujęciu N. Fairclougha. Zarys problematyki*. „Konteksty Kultury” 11(2): 164–189.
- Whitson, David. 1989. *Sport in the Social Construction of Masculinity*. W: M. Messner i D. Sabo (red.). *Sport, Men and the Gender Order*. Champaign: Human Kinetics, s. 19–30.
- Wodak, Ruth. 2008. *Dyskurs populistyczny: retoryka wykluczenia a gatunki języka pisanego*. W: A. Duszak i N. Fairclough (red.). *Krytyczna analiza dyskursu. Interdyscyplinarne podejście do komunikacji społecznej*. Kraków: Universitas.
- Wodak, Ruth. 2011. *Wstęp badania nad dyskursem – ważne pojęcia i terminy*. W: R. Wodak i M. Krzyżanowski (red.). *Jakościowa analiza dyskursu*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Łośgraf, s. 11–42.
- Vincent, John. 2000. *Game, Sex, and Match: The Construction of Gender in British Newspaper Coverage of the 2000 Wimbledon Championships*. „Sociology of Sport Journal” 21: 435–456.

Constructing the Femininity and Masculinity in Sport: the Case of Sports Coverage in *Gazeta Wyborcza*

Abstract

This study focused on the language of media sports coverage in *Gazeta Wyborcza*. Special attention was paid to militarization of sports language and consequences of this process for portraying women's and men's sport. The main purpose of this study was to verify how much space is devoted to women's and men's sport and if there were martial metaphors and metaphors of body as a weapon, machine or tool in the sports press coverage. The study indicated the major underrepresentation of women's sport press coverage as well as the significantly higher frequency of the martial metaphors in the texts about men's sport. The strategies of sportspeople's naming and usage of the metaphors of body as a weapon or machine pointed out at the militarization of the language. The frequency and the manner of utilization of martial metaphors in portraying men's sport emphasized the traditional discourse of 'male power', endurance and aggressiveness.

Keywords: press coverage; sports media; martial metaphors; femininity; masculinity